

sebno, pa bi trebalo da bude — kako sa teoretskog aspekta, tako i u praksi — predmet daljeg interesiranja muzejskih radnika.

NAPOMENE

1. U.M. POLJAKOVA, K voprosu komplektovanija muzejnych fondov po sovremennosti v muzejach istoričeskogo i kraje vodčeskogo profilej, Aktualnyje problemy fondovoj raboty muzejev, Moskva, 1979.; J. P. PIŠCULIN, O naučnom komplektovanii muzejnych fondov (isto); F. P. TEP-LJAKOVA, Sistematičeskoe komplektovanie muzejnych kolekcij po periodu razvitogo socializma, Muzej v uslovijach razvitogo socializma, Moskva, 1976.

2. Klassifikacionnaja schema, Moskva, 1976.

3. W. HERBST, Die museumsspezifische Darstellung der sozialistischen Gesellschaftsordnung im Geschichtsmuseum Beitrage und Mitteilungen, Berlin, 1976, 5.

4. Neue Museumskunde, Beitrage Museum fur Deutsche Geschichte, Berlin.

5. E. Hofmann: **Probleme der Dokumentation in Geschichtsmuseen**, Berlin, 1981, Schriftenreihe 16.

6. E. Hofmann: **Der museale Sachtzeuge als historische quelle und Ausstellungselement**, »Muzeologicke sešity«, VI/79.

7. **Metodologicke otazky dokumentace současnosti**, Brno, 1973. »Muzeologicke sešity« V/74. i »Muzeologicke sešity« VI/76.

8. »Muzeum«, Ustredna sprava muzeji a galerii, Bratislava; Muzejni a vlastivedna praca, Orbis, Praha

9. Prema materijalima u muzeološkom odjeljenju Moravskog muzeja u Brnu.

10. V. I. Lenjin, **Dela**, Beograd, 1975.

11. V. V. Ivanov, **Sootnošenie istorii i sovremenosti kako metodologičeskaja problema**, Moskva, 1973.

12. J. Beneš, **Problemy museolnej prezentacie**, »Muzemu« 3, 1974.

13. Isto kao pod 6.

14. Vidi materijale 9. generalne konferencije ICOM-a u Parizu i u Grenoblu.

15. Z. Z. Stransky: **Aktivni muzejni dokumentace**, »Muzeologicke sešity« IV/72.

16. Mihajlov — Černyj — Giljarevskij, **Osnovy informatiki**, Mospva, 1968.

ABSTRACT

Some questions about the further development of museums of the revolution

D. Kojović

Museums of the revolution are connected with the development of the socialist society in a most immediate and close manner. They are distinguished from museums of a more general historical character and must remain oriented towards the recent and present day history.

A consistent Marxist and Leniist concept of the history of contemporary life has an essential methodological and conceptual meaning for the solution of our museological problems. The task of mu-

seum documentation, concerned with our contemporary life, has to be considered a vital part of the historical approach to the present. The collecting of material for museums ought to be regarded as a specific case of authentic documentation, which will at the same time form part of the documentation system distinguishing the quality of the various levels of documentation. The responsibility of museology should be to devise its own methodological basis for the development of such documentation. If the museums of the revolution have a particular social mission to fulfill, their relation towards facts has to agree with the essence of the museum, which is to aim at the completion of the collection of authentic materials and at gathering exponents of cultural values. This function can be performed only by museum objects of a documentary character.

● Osvrt na zbirke u specijaliziranim muzejima novije istorije u Bosni i Hercegovini

Zlatko Malčić

Muzej revolucije Bosne i Hercegovine Sarajevo

Primljeno: 31. 10. 1986.

Premda još nije tačno razgraničeno koje muzejske ustanove imaju status muzeja, a koje status muzejske zbirke, pa ako bi se striktno primjenjivale odredbe Zakona o muzejima, onda bismo imali zaista malo muzeja. Uvjeti koje predviđa zakon veoma su strogi — u stanovitoj mjeri — ti uvjeti idu ispred naše sadašnje prakse, ustvari, definiraju muzej kakav bismo željeli imati, a ne kakav je on danas. Zbog toga smo se rukovodili postojećim stanjem i prihvatili postojeću tipologizaciju muzejskih ustanova, jer nam je osnovni cilj bio da sagledamo koje zbirke imaju te ustanove i kako su one organizirane. Našu pažnju usredotočit ćemo na one muzeje koji osim izložbi imaju sistematske zbirke, jer smatramo da muzej bez ovih zbirki i nije muzej, pošto se u njima odvija najveći dio aktivnosti muzeja: istraživanje, prikupljanje, obrada, čuvanje, zaštita, proučavanje. Iz ovoga se razibire da se muzeološka aktivnost ispunjava isključivo određenim vidom prezentacije, koja je samo jedan od oblika muzejskog rada. No, još postoji mišljenje da se društvena misija muzeja ispunjava ako je osigurana njegova izložbena aktivnost, što lo-gično povlači i stvaranje pogrešne

predstave da muzej nije ništa drugo doli izložbeni skup eksponata. Ovakvo mišljenje nosi veoma značajne posljedice za muzeološki rad, jer proučavanje predmetne tematike svodi na čisto ilustrativnu metodu, a zanemaruje stvaranje muzejskih zbirki, odnosno muzejske dokumentacije, čime onemogućuje naučni pristup proučavanja tematike muzeja. Uostalom, uvidom u rad specijaliziranih muzeja novije istorije možemo tvrditi da je pitanje dokumentacije u ovim ustanovama još uvijek najmanje riješen problem. Zašto je tako? Teško je odgovoriti, ali je možda razlog u tome što ovaj problem nije bio formuliran i prihvaćen na samom početku rada ovih ustanova, kao osnovna orijentacija u njihovoj daljnoj praksi. Ili možda razloge treba tražiti u činjenici da je nemali broj ovih muzejskih ustanova u BiH nastao u kompletnoj režiji Muzeja revolucije BiH, a da nisu imali ni jednog jedinog predmeta a kamoli zbirku. Izložbe su napravljene od predmeta iz zbirki Muzeja revolucije, a ove ustanove su potom, da ne bi izgubile status, na brzinu, bez ikakvog sistema i plana, stvarali zbirke.

Iako se u nekim specijaliziranim muzejima nije polazilo od istraživačkog i prikupljačkog rada, ipak se u ovim institucijama Bosne i Hercegovine sakupila bogata dokumentaciona i ekspoziciona građa, neizmjerljive vrijednosti i značaja. Prema najnovijim podacima, u zbirkama ovih ustanova u BiH nalazi se više od 22.000 fotografija, umjetničkih djela, dokumenata, trodimenzionalnih predmeta, plakata, letaka, publikacija i drugih muzejskih materijala. Svi su ti fondovi po-hranjeni i većinom uredno sređeni za javnu upotrebu u razne zbirke tih ustanova, kao što su: Zbirka fotografija, Zbirka umjetničkih djela, Zbirka arhivalija, Zbirka fono-materijala i filmo-materijala, Zbirka tro-dimenzionalnih predmeta i stručna biblioteka.

Iz dokumentacije — kojom smo se koristili — o specijaliziranim muzejima koji obrađuju noviju istoriju u BiH posve je jasno kakvi su problemi u njima i njihovim zbirkama, a stanje zbirki je odraz stanja u muzeju. Kako postojeći i prostorni i kadrovski potencijali, u većini ovih ustanova, ne obezbjeđuju potpuno i kvalificirano obavljanje delikatnih i kompleksnih poslova, oko organizacije i rada zbirki, a time i naučnoistraživačkih i drugih fun-

kcija, prijeko je potrebno osigurati sistemskih zbirki. Naravno, ove konstatacije ne odnose se na sve ustanove; naprotiv neke od njih (Muzej revolucije BiH) zaslužuju najviše ocjene, pa čak možemo reći da su dostigli uzoran nivo u organizaciji sistemskih zbirki, u odnosu na ostale. Ne želimo ovim reći da i ovim najorganiziranijim ustanovama u BiH nema slabosti. Naprotiv, ako želimo da muzej ne bude osuđen, da bude ono što nije, već da može postati ono što jest i time ostvariti svoju misiju, nužno je zahtijevati angažiranje stručnjaka različitih profila, koji se do sada gotovo nisu zapošljavali u njima (ekonomisti, sociolozi kulture, psiholozi, tehnolozi, politolozi), a čiji bi rad pridonio unapređenju muzejskog rada, posebno unapređenju zbirkotvorne aktivnosti u specijaliziranim muzejima novije historije.

Naposljetku, mogli bismo dati sljedeću ocjenu stanja, a i programsku orijentaciju ovih institucija. U pogledu dostignutog stupnja razvoja osnovnih djelatnosti muzeja — istraživanja i prikupljanja građe, obrade i zaštite materijala i naučnoistraživačkog rada — specijalizirani muzeji koji obrađuju noviju historiju u BiH pokazuju niz razlika, ali i određene sličnosti koje pružaju mogućnost da zajedničkim djelovanjem unaprijede ove djelatnosti, čime bi se učinio korak više u sređivanju postojećih zbirki i stvaranju novih.

U ovim ustanovama obavljen je značajan rad na istraživanju, prikupljanju i kompletiranju izvornog materijala, identificiran je veliki dio građe za čije je potpuno korištenje potrebno daljnje angažiranje stručno osposobljenih ljudi i pored toga što se do autentičnog materijala dolazi sve teže i rjeđe. Ako je ova ocjena mogla važiti čak i potkraj ratnih operacija na našem tlu, u vidu upozorenja da nestaje i da se uništava materijal koji svjedoči o o oblicima i razvoju narodnooslobodilačke borbe i revolucije, ona je pogotovo aktualna danas. K tome, treba spomenuti da su sve ove ustanove u dobrom zaostatku kada je riječ o prikupljanju i obradi svjedočanstava o poslijeratnom razvitku. Mora se shvatiti — imajući u vidu iskustva o materijalu iz NOB-a — da ono što je u ovom trenutku svakidašnje i obično već sutra može postati muzejski zanimljivo. Na ovim muzejskim ustanovama dužnost je da taj materijal spasi od propadanja da bi, dok je

vrijeme, stvorili osnovice muzejskim zbirkama budućnosti. Dokumentiranje sadašnjosti mora postati najprečom brigom baš ovih ustanova koje obrađuju noviju historiju.¹ Stoga su specijalizirani muzeji koji obrađuju noviju historiju u BiH, bez izuzetaka, suočeni s nužnošću da zajednički verificiraju tehnike i metode istraživačkog i prikupljačkog rada koje jamče uspješnije djelovanje i razvijanje ovih ustanova.

U pogledu obrade i zaštite materijala, većini ovih ustanova predstoji aktivnost na cjelokupnoj obradi zbirke do mjere potpune upotrebljivosti za potrebe naučnoistraživačkog, ekspozicionog i publicističkog rada. Međutim, realna je ocjena da je postizanje takvog rezultata krajnji domet dosadašnjeg rada i iscrpljivanje mogućnosti sadašnje organizovanosti ovih ustanova, jer je za njegovo daljnje nastavljanje nužno uvođenje suvremenih oblika obrade dokumentacije pomoću kompjutorizacije ili drugih metoda moderne tehnologije. Rješenje ovog problema također zahtijeva zajednički nastup, udruživanje sredstava i operativnije korištenje stručnjaka. Aktuelan je i problem primarne zaštite i restauracije muzejskog materijala. Nužan je zajednički dogovor ne samo o specijalizaciji postojećih radionica, odnosno — u širem pogledu — tehničkih službi, nego i čvrst dogovor o putevima njihovog razvoja. Polje zajedničkog rada je i zaštita građe u ratnim uvjetima. Ona neminovno zahtijeva kategorizaciju eksponata i ostalog muzejskog materijala u skladu sa standardima UNESCO-a i Društvenog dogovora o kategorizaciji i valorizaciji muzejske građe.

1. Borivoje Pištalo, **Trideset godina Muzeja revolucije BiH**, Zbornik radova 1, Sarajevo, 1975, str. 244.

ABSTRACT

A review of collections in specialised museums of modern history in Bosnia and Herzegovina

Z. Malčić

The most aggravating problem in specialised museums of recent history in Bosnia and Herzegovina is that of documentation. This is so because too much attention is paid to exhibitions instead of research, treatment and protection of the material. In order to improve professional and research work in the museums it would be necessary to engage various specialists (sociologists, politologists, economists etc.). Moreover, techniques and methods of work in these institutions should be coordinated through the introduction of modern technology.

Neka viđenja muzejske problematike u okvirima njegovanja revolucionarih tradicija

Nedjeljko Marko Pandžić

Muzej radničkog i NOP-a za Slavoniju i Baranju, Slavonski Brod

Primljeno: 22. 9. 1986.

Opće je poznato da muzejska djelatnost ima posebni društveni značaj i ulogu da pokretna kulturna dobra — kao dio nacionalne i općeljudske baštine — služeći kulturnim i znanstvenim potrebama, sačuva za buduće naraštaje. Promatrano s toga gledišta, muzeji se kao institucije trebaju prvenstveno brinuti o toj svrsi kulturnih dobara. Mora se priznati da su pokretna kulturna dobra ugroženiji dio kulturne baštine, iako ni nepokretna dobra nisu pošteđena od devastacija i uništenja. Nažalost, primjera za takav odnos prema nepokretnim kulturnim dobrima imamo napretek.

Iako pokretna kulturna dobra imaju taj epitet, ona tek trajnim smještajem u muzejske organizacije, kao muzealije, dobivaju važnost koja im pripada, odnosno mogućnost da ispune ulogu koju bi trebala ispunjavati.

Gledano u tom kontekstu, nacionalna kulturna baština vezana za radnički i narodnooslobodilački pokret tek u muzejima općeg ili specijaliziranog tipa — klasifikacijom, selekcijom, pohranjivanjem u fondove određene važnosti, stručnim